ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

QARIYALARNING SOG'LOM QARISHINI TA'MINLASHDA TURIZM IMKONIYATLARI: XORIJIY TAJRIBALAR ASOSIDA

Shukurova Sevara
Guliston davlat universiteti "Ijtimoiy fanlar" kafedrasi o'qituvchisi
sevara4800@gmail.com
Berdiboyev Dilshod
Guliston davlat universiteti "Ijtimoiy ish" yo'nalishi 4-kurs talabasi

Тема: Возможности туризма в обеспечении здорового старения пожилых людей: на основе зарубежного опыта

Шукурова Севара
Преподаватель кафедры «Социальные науки» Гулистанского государственного университета
sevara4800@gmail.com
Бердибоев Дилшод
Студент 4 курса кафедры «Социальная работа» Гулистанского государственного университета

Topic: Tourism opportunities in ensuring healthy aging of the elderly: based on foreign experience

Shukurova Sevara
Teacher of the Department of "Social Sciences" of Gulistan State University
sevara4800@gmail.com
Berdiboyev Dilshod
4th year student of the "Social Work" department of Gulistan State University

Annotasiya. Sog'lom qarishga ko'plab omillar ta'sir qiladi. Ulardan ba'zilari, masalan, genetika bizning nazoratimiz ostida emas. Boshqalar - jismoniy mashqlar, sog'lom ovqatlanish, muntazam ravishda shifokorga borish va ruhiy salomatligimiz haqida g'amxo'rlik qilish - bizning qo'limizda. Tadqiqotlar sizning sog'lig'ingizni boshqarishga, imkon qadar mustaqil yashashga va yoshingiz bilan hayot sifatini saqlab qolishga yordam beradigan harakatlarni aniqladi.

Kalit so'zlar: *Qarilik, g'amxo'rlik, jismoniy faollik, o'lim xavfi, jismoniy mashqlar, sog'lom vazn, Aqlli oziq-ovqat, strategiya, madaniyatlararo aloqa, qulay muhit.*

Абстрактный. На здоровое старение влияют многие факторы. Некоторые из них, такие как генетика, находятся вне нашего контроля. Остальные — занятия спортом, здоровое питание, регулярные визиты к врачу и забота о своем психическом здоровье — находятся в наших руках. Исследования выявили действия, которые могут помочь вам контролировать свое здоровье, жить максимально независимо и поддерживать качество жизни в старости.

Ключевые слова: *старение, уход, физическая активность, риск смертности, физические упражнения, здоровый вес, умная еда, стратегия, межкультурная коммуникация, комфортная среда.*

Abstract. Healthy aging is influenced by many factors. Some, such as genetics, are beyond our control. Others—such as exercise, healthy eating, regular visits to the doctor, and taking care of our

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

mental health—are within our control. Research has identified actions that can help you manage your health, live as independently as possible, and maintain your quality of life as you age.

Keywords: *Aging, caregiving, physical activity, mortality risk, exercise, healthy weight, Smart food, strategy, cross-cultural communication, supportive environment.*

Mavzuning metodologiyasi. Ushbu maqolada sog‘lom qarish strategiyasining mohiyatini ochib berish, xususan, qariyalar turizmini rivojlantirish orqali keksalar hayot sifatini oshirish masalalarini tahlil qilish maqsad qilingan. Shu sababli tadqiqotda kompleks yondashuv qo‘llanildi, ya’ni bir nechta ilmiy metod va usullardan foydalanildi. Tadqiqotda sog‘lom qarish, faol keksalik, sog‘lom ovqatlanish va jismoniy faollik bo‘yicha mavjud nazariy konsepsiyalar, xalqaro tashkilotlar (Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti, AQSh Sog‘liqni saqlash vazirligi, Milliy qarish instituti va boshqalar) tomonidan ishlab chiqilgan hujjatlar, ilmiy maqolalar va tavsiyalar chuqur tahlil qilindi. Bu metod sog‘lom qarishning asosiy tarkibiy qismlarini aniqlashga xizmat qildi.

Xorijiy mamlakatlar, xususan, Yevropa Ittifoqi davlatlari tajribasi (AGE Platform Europe, EUROSEN tashabbuslari) O‘zbekiston sharoitida qo‘llanish imkoniyatlari bilan solishtirildi. Qariyalar turizmini tashkil etish, infratuzilmalarni moslashtirish va ijtimoiy integratsiya mexanizmlari o‘rganildi.

Ishda mavjud statistik ma’lumotlar, ilmiy tadqiqotlar natijalari, sog‘lom ovqatlanish va jismoniy faollikning keksalikdagi hayot sifatiga ta’siri haqidagi faktlar va real tajribalar asos qilib olindi. 40 va undan katta yoshdagi aholiga oid tadqiqot natijalari, MIND, DASH va O‘rta yer dengizi dietalari bo‘yicha ilmiy ma’lumotlar asosida tahlil olib borildi.

Sog‘lom qarish strategiyasi ko‘p omilli jarayon sifatida qaraldi. Unda biologik, psixologik, ijtimoiy va madaniy omillar uyg‘unligi asosida qarish jarayoniga kompleks yondashuv ishlab chiqildi. Har bir omilning ahamiyati alohida ko‘rib chiqilib, ularning o‘zaro bog‘liqligi aniqlashtirildi.

Qariyalar turizmining ijtimoiy va psixologik afzalliklari – yolg‘izlikning oldini olish, ijtimoiy integratsiya, madaniy almashinuv va faol turmush tarziga hissa qo‘shishi tavsifiy tarzda tahlil qilindi. Bunda turizmning nafaqat iqtisodiy, balki sog‘liqni saqlash va ijtimoiy ahamiyati ochib berildi.

Yevropa tajribasiga asoslanib, O‘zbekistonda qariyalar turizmi rivoji uchun foydalanilishi mumkin bo‘lgan modellarning asosiy yo‘nalishlari ishlab chiqildi: madaniy klasterlar, davlat-xususiy sheriklik (4P), ijtimoiy xizmatlar moslashtirilishi, ixtiyoriylik asosidagi mahalliy mezbonlik tashabbuslari va boshqalar.

KIRISH. Olimlar jismoniy salomatlikning yoshga bog'liq pasayishini qanday sekinlashtirish yoki oldini olish bo'yicha faol tadqiqotlar olib borishda davom etar ekan, ular hayotning keyingi bosqichlarida optimal salomatlikni saqlash imkoniyatlarini yaxshilashning ko'plab usullarini kashf qilishgan. Jismoniy sog'lig'ingizga g'amxo'rlik qilish faol bo'lishni, sog'lom oziq-ovqat tanlashni, etarlicha uxlashni, spirtli ichimliklarni iste'mol qilishni cheklashni va sog'lig'ingizni faol boshqarishni o'z ichiga oladi. Ushbu sohalarning har biridagi kichik o'zgarishlar sog'lom qarishni qo'llab-quvvatlash uchun uzoq yo'lni bosib o'tishi mumkin.

Siz uni yaxshi ko'rasizmi yoki yomon ko'rasizmi, jismoniy faollik sog'lom qarishning asosidir. Ilmiy dalillar shuni ko'rsatadiki, muntazam ravishda jismoniy mashqlar bilan shug'ullanadigan odamlar nafaqat uzoq umr ko'rishlari, balki yaxshiroq yashashlari ham mumkin, ya'ni ular og'riqsiz va nogironliksiz ko'proq umr ko'rishadi.

40 va undan katta yoshdagi kattalar o'rtasida o'tkazilgan tadqiqot shuni ko'rsatdiki, kuniga 8000 yoki undan ko'p qadam tashlash, atigi 4000 qadam tashlash bilan solishtirganda, barcha sabablarga ko'ra

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

o'lim xavfini 51% ga kamaytirish bilan bog'liq. Bog‘dorchilik, it bilan yurish va lift o‘rniga zinapoyaga chiqish kabi tanangizni harakatga keltiruvchi mashg‘ulotlar bilan shug‘ullanib, har kuni boradigan qadamlar sonini oshirishingiz mumkin.

Uning boshqa ko'plab afzalliklari bo'lsa-da, jismoniy mashqlar sog'lom vaznni saqlash uchun muhim vositadir. Semirib ketgan kattalarda o'lim, nogironlik va 2-toifa diabet va yuqori qon bosimi kabi ko'plab kasalliklar xavfi ortadi. Biroq, tiner har doim ham sog'lomroq emas. Katta yoshdagidek ozg'in bo'lish yoki haddan tashqari ozg'in bo'lish immunitetni zaiflashtirishi, suyak sinishi xavfini oshirishi va ba'zi hollarda kasallikning alomati bo'lishi mumkin. Semirib ketish ham, kam vaznlilik ham mushak massasining yo'qolishiga olib kelishi mumkin, bu esa odamni zaif va osongina charchashiga olib kelishi mumkin [1].

Yoshi bilan odamlar mushaklarning ishi ko'pincha pasayadi. Keksa odamlar kundalik faoliyat bilan shug'ullanish uchun kuchga ega bo'lmasligi va mustaqillikni yo'qotishi mumkin. Shu bilan birga, jismoniy mashqlar keksa yoshdagi odamlarga qariganda mushak massasini saqlab qolishga yordam beradi.

2019 yilda NIAning Baltimor bo'ylama qarish tadqiqoti ma'lumotlarini o'rganishda tadqiqotchilar yoshdan qat'i nazar, o'rtacha va kuchli jismoniy faollik mushaklar funktsiyasi bilan kuchli bog'liqligini aniqladilar. Bu shuni ko'rsatadiki, jismoniy mashqlar mushaklar funktsiyasining yoshga bog'liq pasayishining oldini olishi mumkin.

ASOSIY QISM

Keksa odamlarning yaxshi yashashiga yordam berishdan tashqari, mushak massasini saqlab qolish ularga uzoqroq yashashga yordam beradi. Boshqa bir tadqiqotda tadqiqotchilar 55 yoshdan oshgan kattalarda mushak massasi vazn yoki tana massasi indeksiga (BMI) qaraganda uzoq umr ko'rishning yaxshiroq ko'rsatkichi ekanligini aniqladilar.

Garchi ko'plab tadqiqotlar jismoniy faoliyatning vazn va BMIga ta'siriga qaratilgan bo'lsa-da, tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, siz vazn yo'qotmasangiz ham, mashqlar sizga uzoqroq va yaxshiroq yashashingizga yordam beradi. Boshlash uchun ko'p usullar mavjud . Kun davomida qisqa spurslarda jismoniy faol bo'lishga harakat qiling yoki har hafta mashq qilish uchun ma'lum vaqtlarni ajrating. Tez yurish yoki yoga kabi ko'plab mashg'ulotlar bepul yoki arzon va maxsus jihozlarni talab qilmaydi. Faollashganingiz sari charchoq o‘rniga mashg‘ulotlardan so‘ng o‘zingizni kuch va tetik his qila boshlaysiz. Asosiysi, motivatsiya va harakatlanish yo'llarini toppish[2].

Aqlli oziq-ovqat tanlovi sizni qariganingizda muayyan sog'liq muammolaridan himoya qilishga yordam beradi va hatto miya faoliyatini yaxshilashga yordam beradi. Jismoniy mashqlarda bo'lgani kabi, to'g'ri ovqatlanish nafaqat sizning vazningizga bog'liq. Turli xil dietalar mavjud bo'lsa, nima ovqatlanishni tanlash chalkash bo'lishi mumkin. Amerikaliklar uchun 2020-2025 yillardagi parhez qoidalari hayotning har bir bosqichi uchun sog'lom ovqatlanish tavsiyalarini beradi. Oziqlanish bo'yicha ko'rsatmalar ko'plab yangi meva va sabzavotlar, to'liq donalar, sog'lom yog'lar va yog'siz oqsillar bilan ovqatlanish tartibini taklif qiladi.

Ko'pgina tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yangi mahsulotlar, to'liq donalar va sog'lom yog'larni o'z ichiga olgan O'rta er dengizi uslubidagi ovqatlanish tartibi, ammo an'anaviy Amerika dietasiga qaraganda kamroq sut va ko'proq baliq. 2021 yilda 21 000 dan ortiq ishtirokchilarning ovqatlanish tartibini tahlil qilgan tadqiqot shuni ko'rsatdiki, O'rta er dengizi uslubiga yaqindan ergashadigan odamlar to'satdan yurak o'limi xavfini sezilarli darajada kamaytiradi[3].

Gipertenziyani to'xtatish uchun dietali yondashuvlar (DASH) deb nomlangan kam tuzli parhez ham salomatlik uchun katta foyda keltirishi ko'rsatildi. DASH dietasini sinovdan o'tkazgan tadqiqotlar

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

shuni ko'rsatdiki, u qon bosimini pasaytiradi, odamlarga vazn yo'qotishga yordam beradi va 2-toifa diabet va yurak kasalliklari xavfini kamaytiradi.

Sog'lom qarishni qo'llab-quvvatlaydigan yana bir ovqatlanish tartibi O'rta er dengizi uslubidagi ovqatlanish tartibini DASH bilan birlashtirgan MIND dietasidir. Tadqiqotchilar MIND dietasiga diqqat bilan rioya qiladigan odamlarning umumiy idroki - aniq fikrlash, o'rganish va eslash qobiliyati - boshqa ovqatlanish uslublari bilan solishtirganda yaxshiroq ekanligini aniqladilar .

Qariyalar turizmini rivojlantirish - bu faol va sog'lom qarish strategiyasi [4]. Aslida sayohat hayotdan qoniqish hosil qiladi va odamlarga faol bo'lishga yordam beradi, hayotning keyingi bosqichlarida yolg'izlik va ma'no yo'qligidan qochadi va bugungi kunda keksa odamlar duch keladigan asosiy muammolardan biri bo'lgan ijtimoiy chetlanishni hal qiladi. Sayohat qilish keksa fuqarolar uchun boyituvchi tajriba bo'lishi mumkin, chunki bu ularning kundalik tartibini o'zgartirishni ta'minlaydi; u kashfiyot, atrof-muhit bilan o'zaro ta'sir, madaniyatlararo aloqa va ijtimoiy o'zaro ta'sirni o'z ichiga oladi.

Shu sababli, AGE iqtisodiy maqsadni (mikro, kichik va o'rta korxonalarga alohida e'tibor qaratgan holda Yevropa turizm industriyasini mustahkamlash) ko'zda tutuvchi Yevropa uchun keksalar loyihasiga qo'shiladi va unga ijtimoiy maqsad qo'shadi: keksa fuqarolarni sayyohlik tashabbuslariga sayohatchilar va tashrif buyuruvchi mehmonlar mezbonlari sifatida jalb qilish orqali ularning faol hayotini rag'batlantirish [5].

Loyihaning asosiy natijalari quyidagilar bo'ladi:

- Kattalar uchun sayohat paketlarini loyihalash,
- Katta turizm uchun yangi va samarali tashkiliy va biznes modeli,
- “Yuqori sayyohlik sifatini sertifikatlash” dasturini yaratish,
- Loyiha natijalarini tekshiradigan va keyingi bosqich uchun ma'lumotlarni taqdim etuvchi pilot,
- Keksalar uchun Evropa yondashuvini amalga oshirish uchun o'rta muddatli biznes-reja [5].

Loyiha davlat-xususiy sheriklik (4P: davlat-xususiy-xalq hamkorligi), institutlarni (mahalliy, mintaqaviy va milliy darajalarda), turizm bilan bog'liq biznes sektorini, mikro va kichik/o'rta korxonalarga (KO'B), Katta assotsiatsiyalarni, manfaatdor guruhlarni va notijorat tashkilotlarni (masalan, butun bir madaniy hamjamiyatni tashkil etish) jalb qilgan holda kooperativ yondashuvga asoslanadi. Mahalliy madaniyat klasteri (CLC) deb nomlangan hoc ob'ekt.

Keyin EUROSEN milliy va umumevropa tarmoqlarini tashkil qiladi va mahalliy madaniyat klasterlari uchun organlarni muvofiqlashtiradi [6].

Katta assotsiatsiyalar loyihaning asosiy ishtirokchilaridir: ularning a'zolari ixtiyoriy ravishda mahalliy mezbonlar sifatida chet ellik tengdoshlarni iliq kutib olish va ularga mahalliy madaniyatga to'liq singib ketish imkonini berish uchun o'zaro munosabat uchun asos bo'ladi.

Mahalliy muassasalar tomonidan keksa tashrif buyuruvchilar uchun qulay muhit yaratish bo'yicha chora-tadbirlarni qabul qilish (mavjud infratuzilma va mahsulotlarni keksalarning ehtiyojlari va manfaatlariga moslashtirish, transport, kasalxonada parvarishlash, alohida ehtiyojli shaxslarga yordam berish, madaniy xizmatlardan foydalanish, sayohatchilar uchun qulaylik va xavfsizlik va boshqalar kabi davlat xizmatlaridan qulay foydalanish) va boshqa mamlakatlarda tashabbuskorlik siyosatini ishlab chiqish. keksa sayyohlarning transmilliy sayohatlarini osonlashtirish, EUROSENni demografik o'zgarishlar bo'yicha yoshga oid chora-tadbirlarni amalga oshiradigan aniq loyihaga aylantirish.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

Nihoyat, lekin eng muhimi, modelning barqarorligini ta'minlaydigan va yuqori darajadagi mijozlarning keng doirasi talabiga mos keladigan narxlarni taklif qilishga imkon beruvchi iqtisodiy jihatdan samarali tashkilot. Loyiha to'g'ridan-to'g'ri va bilvosita daromadning turli shakllariga asoslangan aralash yondashuvni o'rganadi [7].

XULOSA

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, bugungi kunda keksayib borayotgan aholining sog‘lom va faol hayot kechirishi nafaqat ularning shaxsiy farovonligi, balki jamiyat taraqqiyoti uchun ham muhim ahamiyat kasb etadi. Sog‘lom qarish strategiyasi — bu faqat tibbiy parvarish emas, balki har tomonlama qo‘llab-quvvatlovchi yondashuv bo‘lib, jismoniy faollik, to‘g‘ri ovqatlanish, ruhiy salomatlik, ijtimoiy faollik va madaniy aloqalarni o‘z ichiga oladi.

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, muntazam jismoniy mashqlar va sog‘lom ovqatlanish orqali nafaqat umrni uzaytirish, balki hayot sifatini yaxshilash ham mumkin. Ayniqsa, O‘rta Yer dengizi uslubidagi va MIND dietalari qarilikda yuzaga keladigan ko‘plab salomatlik muammolarini oldini olishda foydalidir. Shu bilan birga, qariyalar turizmi — sog‘lom qarishning innovatsion yondashuvi sifatida ajralib turadi. Sayohat orqali keksalar ijtimoiy chetlanishdan xalos bo‘lib, ma’naviy boylik orttiradilar, yangi madaniyatlar bilan tanishadilar va faol hayot tarzini davom ettiradilar[8].

Yevropa tajribasi asosida ishlab chiqilgan “qariyalar turizmi” loyihalari, mahalliy madaniy klasterlar, ijtimoiy inklyuziya va jamoa hamkorligi orqali keksalarning jamiyatdagi ishtirokini kengaytirishga xizmat qilmoqda. Bu esa sog‘lom qarish konsepsiyasining samarali amalga oshirilishida muhim omil hisoblanadi.

Shunday qilib, sog‘lom turmush tarzini targ‘ib qilish va qariyalar turizmini rivojlantirish orqali keksalar salomatligini saqlab qolish, ularni faol va mazmunli hayotga undash, jamiyatda ularning rolini mustahkamlash mumkin. Bu yondashuv keksalikni muammolar davri emas, balki yangi imkoniyatlar davriga aylantirish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. World Health Organization (WHO). (2020). Decade of Healthy Ageing: 2020–2030. Geneva: World Health Organization.
2. National Institute on Aging. (2019). Exercise and Physical Activity: Your Everyday Guide from the National Institute on Aging. NIH Publication.
3. U.S. Department of Health and Human Services. (2020). Dietary Guidelines for Americans, 2020–2025. Washington, DC.
4. Mind, Diet, and Aging Research Group. (2021). MIND Diet and Cognitive Decline: A Review of Evidence. *Journal of Nutrition and Aging*, 25(3), 202–211.
5. AGE Platform Europe. (2022). Senior Tourism: Promoting Social Inclusion and Active Aging through Travel. Brussels.
6. Litwin, H., & Shiovitz-Ezra, S. (2010). Social Network Type and Subjective Well-being in a National Sample of Older Americans. *The Gerontologist*, 50(3), 382–391.
7. Walker, A. (2002). A Strategy for Active Ageing. *International Social Security Review*, 55(1), 121–139.
8. European Commission. (2021). Tourism and Ageing: Opportunities for the Future. Brussels: Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs.
9. S. N. Shukurova (2024). O‘ZBEKISTONDA OIV INFEKSIYASI PROFLAKTIKASINING TIBBIY VA IJTIMOIY AHAMIYATI. Academic research in educational sciences, NUU Conference (3), 765-768.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

10. Tagaymuratova, G. T. (2023). BIOTIBBIYOTDA ZAMONAVIY ILMIY YANGILIKLAR VA ULARNING AXLOQIY MUAMMOLARI. *Academic research in educational sciences*, *5*(NUU Conference 2), 677-684.
11. Tuychiyevna, T. G. (2024). DIGITAL TECHNOLOGY AND ITS CAPABILITIES IN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM. *International Journal Of Management And Economics Fundamental*, *4*(02), 27-31.
12. Tog'Aymurotova, G. T. Y. (2022). BIOETIKANING PAYDO BO'LISHI UCHUN TARIXIY ZARURIYATNING YUZAGA KELISHI. *Academic research in educational sciences*, *3*(NUU Conference 2), 479-486.
13. Xolnazarova, D. M. (2024). OLIY TA'LIM TASHKILOTLARI TALABALARINING HUQUQIY MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH. *Elita. uz-Elektron Ilmiy Jurnal*, *2*(1), 264-266.
14. Xolnazarova, D. M. (2022). METHODS OF DEVELOPING LEGAL CULTURE IN STUDENTS.
15. Xolnazarova, D., & Tangirberdiyev, S. (2021). TALABALAR HUQUQIY MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHDA HUQUQIY TA'LIM-TARBIYANING ROLI. *Academic research in educational sciences*, *2*(3), 1313-1317.
16. Mamatmuratovna, X. D., & Qizi, U. I. S. (2024). YANGI O 'ZBEKISTONDA AHOLI IJTIMOIY HIMOYASINING USTUVOR YO 'NALISHLARI. *Central Asian Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies*, *1*(4), 45-47.
17. Tangirberdiyev, S. T. (2023). AN IMPORTANT SOURCE FOR THE STUDY OF SUFISM AND ITS TRADITIONS. *Journal of Social Sciences and Humanities Research Fundamentals*, *3*(07), 37-40.
18. Xolnazarova, D. M., & Tangirberdiyev, S. H. (2024). YOSHLARDA HUQUQIY MADANIYATNI RIVOJLANTIRISHNING AMALIYOTDAGI HOLATI. *TADQIQOTLAR. UZ*, *37*(1), 120-123.
19. Холназарова, М. Х. (2015). Формирование творческих способностей личности в процессе социализации. *Austrian Journal of Humanities and Social Sciences*, *1*(3-4), 109-111.
20. Xolnazarova, M. (2022). Factors and socio-psychological causes of behavior deviation in minors. *NeuroQuantology*, *20*(20), 1781.